

К.п.н. Сасенко Н.С.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Україна

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Формування професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності студентів технічних факультетів потребує розвитку всіх складових, в тому числі стратегічної компетенції, яка в узагальненому вигляді може бути представлена як вміння компенсувати брак або дефіцит мовленнєвих засобів в процесі спілкування за допомогою вербальних і невербальних стратегій для рішення комунікативних задач. Основними вміннями вказаної категорії виступають: а) для усного мовлення – вміння заміни певного слова, особливо терміна, описом поняття за допомогою простих речень з опорою на відомі слова і зразки мовлення; використання парафрази, повторів, паузації, змін в реєстрі та стилі; б) для аудіювання – вміння контекстуально здогадки значення незнайомих лексичних одиниць; в) для читання – вміння здогадки значення нового слова за відомими елементами його структури, по контексту, темі, ситуації; вміння вибирати в словнику контекстуально вірне значення полісемантичних слів [1]. Для професійного спілкування фахівців інженерних галузей вагомим засобом підвищення ефективності акту комунікації виступає графічна метамова у вигляді схем, графіків, графів, математичних формул, записів хімічних реакцій, статистичних обчислень тощо.

Стратегічна компетенція як складова іншомовно-комунікативної компетентності включає навички й комунікативні вміння, за допомогою яких комуніканти вибирають і в разі необхідності варіюють іншомовну модель дискурсу, яка має відповідати: а) ситуації міжкультурного спілкування; б) запланованому змістовому наповненню; в) комунікативній інтенції. В

практиці спілкування стратегічна компетенція реалізується важливими комунікативними вміннями змінювати власну мовленнєву поведінку згідно з конкретною ситуацією іншомовного професійного спілкування, а саме: вміння змінювати формальну структуру мовного представлення смислового змісту і мовленнєвого наміру, вміння здійснювати адекватну комунікативну заміну невідповідних мовленнєвих засобів, вміння змінювати композиційно-смислову структуру висловлювання або структуру письмового тексту та ін. Науковці пропонують різні класифікації навчальних стратегій:

- стратегії планування, виконання, контролю і корекції (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти);
- стратегії плануючого етапу, виконавчої стадії, стратегії запобігання труднощів, стратегії досягнень (К.Ферш і Г.Каспер);
- стратегії пам'яті, когнітивні стратегії, компенсаторні стратегії, метакогнітивні стратегії, афективні стратегії, соціальні стратегії (Р.Оксфорд);
- когнітивні стратегії, соціально-афективні стратегії, метакогнітивні стратегії (Т.І.Тімофєєва).

Комунікативна стратегія розглядається як альтернативний план долаття труднощів у спілкуванні, навчальна стратегія являє собою план вирішення проблем в процесі оволодіння іноземною мовою. В узагальненому вигляді стратегічна компетенція може розглядатися як здатність розробки програм і планів максимально ефективного виконання діяльності. В тріаді компетентностей, необхідних для формування у вищій технічній школі (ключові – загальнопрофесійні – предметні/спеціальні), на якій базується компетентнісний підхід до навчання, стратегічна компетенція має входити як обов'язковий компонент в професійні й предметні компетентності [2].

Стратегічна або компенсаторна компетенція визначається в словниках методичних термінів і понять як здатність студента залучати в умовах недостатнього володіння виучуваною мовою всі наявні в нього знання, вміння, навички користування рідною та іноземними мовами. В такому тлумаченні стратегічна компетенція тісно пов'язана з плюрилінгвізмом, на зростаючому

значенні якого наголошується в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти.

На відміну від мультилінгвізму, який означає володіння декількома мовами, плюрилінгвізм передбачає формування комунікативної компетенції, складниками якої виступають всі мовні знання і весь мовний досвід користування рідною мовою, різними іноземними мовами, діалектами мов, інтернаціональною лексикою, паралінгвістичними засобами усного спілкування (жести, рухи тіла, поза, проксеміка, вираз обличчя, просодичні засоби тощо), паратекстуальними засобами письмового спілкування (ілюстрації – фотографії, малюнки, карти, діаграми, таблиці; типографські засоби – підкреслювання, виділення, винесення на поле, тип і розмір шрифту, розрядка і т.д.). Плюрилінгвальна компетенція спрямована на розширення лінгвістичного репертуару студента на основі всіх його мовних здібностей й різнобічного мовного і позамовного досвіду спілкування для досягнення основної мети – ефективної комунікації в професійних, повсякденних, академічних та інших ситуаціях взаємодії.

Зростання уваги до розвитку плюрилінгвізму узгоджується з докорінною зміною мети навчання іноземних мов студентів технічних спеціальностей. В попередні роки іншомовне навчання було націлене на оволодіння іноземною мовою на основі єдиного зразка – носія мови. Скасування національних меж у професійних контактах, стрімке зростання міжнародного співробітництва призвело до того, що у переважній більшості випадків іноземною мовою, наприклад англійською, спілкуються між собою представники різних країн, жоден з яких не є носієм цієї мови. Ефективність акту комунікації, швидке реагування на висловлювання співбесідника, гнучка інтеракція потребують застосування всього лінгвістичного потенціалу людини. Саме це і визначає важливість розвитку у студентів технічних спеціальностей в процесі навчання іноземної мови стратегічної компетенції (компонента предметної компетентності) як здатності створення планів (на свідомому і підсвідомому

рівні) щодо використання лінгвістичних і позалінгвістичних засобів подолання труднощів в ході комунікативної й навчальної діяльності.

Література:

1. Саєнко Н.С. Формування лексичного компоненту читацької компетенції у навчанні англійської мови для професійного спілкування. У зб. «Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки.» - Зб. Наукових праць – Випуск 10. Харків: «Константа», 2006. – С. 251-259.
2. Саєнко Н.С. Формування у студентів професійних іншомовних компетенцій під час аудиторної та самостійної роботи. – Вісник НТУУ “КПІ” Філософія. Психологія. Педагогіка "№ 1(19)/ 2007. К., “Політехніка”, 2007. – С. 153-157.